

Budimpeštanski vremeplov (Budapest Time Machine)

Andras Sipos

Time Machine (TM) je velika europska istraživačka inicijativa koja se temelji na viziji razvoja velikih podataka o prošlosti, tj. digitalnom informacijskom sustavu koji preslikava europsku društvenu, kulturnu i zemljopisnu evoluciju. Aktualni Time Machine CSA projekt (*Coordination & Support Action*) čiji je cilj razviti cjeloviti prijedlog i plan ove vizije financira se iz programa Europske unije za istraživanje i inovacije Obzor 2020. Strateški dokumenti i prva verzija akcijskog plana dostupni su za javno savjetovanje na mrežnoj stranici projekta. Predviđa se da će Time Machine mreža biti sačinjena od neograničenog broja lokalnih Time Machine-a (LTM) utemeljenih u prostoru grada ili regije oko kojih se mogu oblikovati različita partnerstva. Prema globalnoj (*Large-Scale*) viziji TM-a, sustav temeljen na franšizama, u budućnosti će svakoj inicijativi omogućiti korist od najviše razine tehnologije i brzo napredovanje održivih modela razvoja. Po uzoru na venecijanski Time Machine, koji je pokrenut 2013. godine, do sada je pokrenuto ili inicirano više sličnih projekata koji se mogu pogledati na LTM mrežnoj stranici.

Jedan od prvih TM-ova koji nude pristup većim količinama digitaliziranih

arhivskih izvora i metapodataka je budimpeštanski Time Machine, pokrenut u studenome 2017. Njegovi inicijatori Time Machine interpretiraju i smatraju novom „generacijom“ arhivskih (i drugih baštinskih) baza podataka, koje nude ne samo mogućnost pretraživanja po pojmovima, ključnim riječima i poljima, već i pristupanje izvorima putem navigacije interaktivnim kartama. Integrativna vizija ovih inicijativa je omogućiti kretanje kroz velike količine podataka o prošlosti, presijecajući različite slojeve vremena kroz karte dostupne na *Google Maps*. Budimpeštanski Time Machine usmjeren je na transformaciju starih povijesnih karata grada u geoprostorni informacijski sustav, kako bi se olakšalo proučavanje razvoja i promjena grada, traženje starih lokacija i pristup arhivskim izvorima, koji se odnose na povijest i stanovnike pojedinih parcela i kuća. Budimpeštanski Time Machine podržava velika baza podataka Hungaricana, mađarski nacionalni portal kulturne baštine, s milijunima stranica digitaliziranog izvornog gradiva o stanovnicima i zgradama grada koji pružaju podatke o točnim mjestima i datumima. Hungaricana je nastala na inicijativu Nacionalnog kulturnog fonda s željom da se

omogućiti dostupnost digitaliziranom fondusu mađarskih knjižnica, arhiva i muzeja. Portalom upravlja Knjižnica Parlamenta, a glavni partner za razvoj informatičkih tehnologija je Arcanum Ltd., tvorac i operator portala Mapire koji sadrži povijesne karte, koji se ističe stručnošću u području georeferenciranja povijesnih karata. Budimpeštanski Time Machine sastavni je dio Hungaricana portala i praktični rezultat suradnje između Gradskog arhiva u Budimpešti, Metropolitanske knjižnice Ervina Szabo i Arcanum Ltd., koji se financira sredstvima Nacionalnog kulturnog fonda. Dugoročni je cilj ove inicijative na jednostavan, brz i zabavan način, uz pomoć povijesnih karata, omogućiti dostupnost svih digitaliziranih izvora i metapodataka koji se odnose na bilo koje lokalitete u Budimpešti – kako bi postao idealni alat i za ozbiljna istraživanja i za opuštanje.

Osnovu lokalnog Time Machine-a čini skup georeferenciranih i vektoriziranih povijesnih karata visoke rezolucije, koje omogućavaju povezivanje izvora i podataka na razini najmanjih prostornih jedinica – mjesta, zgrada i kuća, a ponekad čak i unutar njih. Tako su vremenski „slojevi“ uvjetovani nasljeđem mapiranja pojedinih mjesta i gradova, odnosno razdobljem iz kojega potječu karte dobre kvalitete, što znači u mjerilu manjem od 1:5000 ili optimalno 1:2000. Budimpeštanski Time Machine u ovom trenutku ima četiri vremenska sloja temeljena na detaljnim povijesnim kartama iz razdoblja prije

Zračne snimke Budimpešte

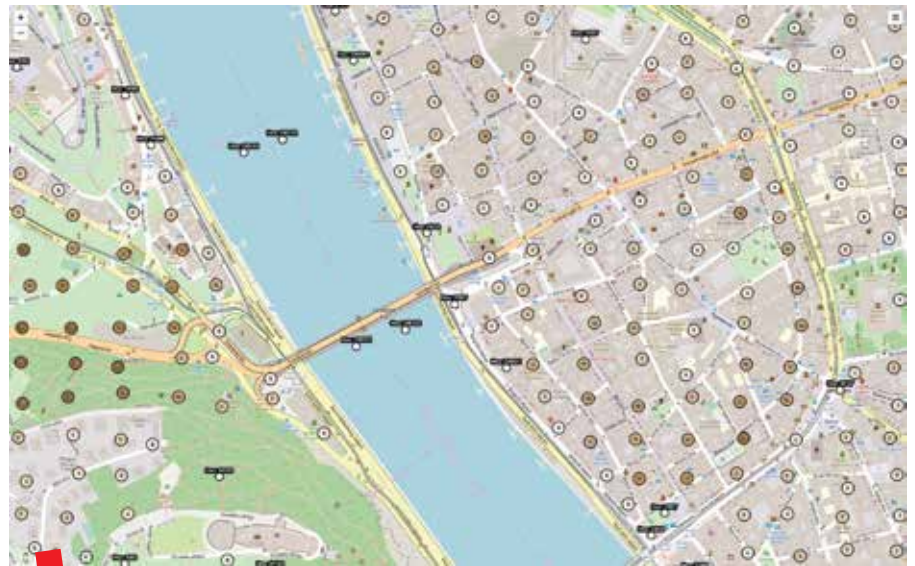

Drugog svjetskog rata (1837., 1873., 1908. i 1937.) i peti (1916.) koji se temelji na rekonstrukciji karte iz 1908. i „Budimpeštanskog popisa adresa i kuća” iz 1916. (potrebnih kako bi se omogućila povezanost izvora iz razdoblja Prvoga svjetskog rata). U budimpeštanskoj aplikaciji Time Machine u sekciji „Mape Budimpešte 1837-1937” korisnik može proučavati transformaciju grada uz pomoć vektoriziranih karata i pretraživati sve toponime koji se javljaju na bilo kojoj od karata. Rezultati su označeni crvenom oznakom na karti, a klikom na pogodak u popisu, prikaz karte „skače” na odgovarajući objekt. (U prvom koraku vektorizirane su samo ulice. Logičan sljedeći korak trebao bi biti vektorizacija granica parcela i temelja zgrada.). U drugoj sekciji „Arhivski dokumenti Budimpešte na mapi” mogu se pregledavati izvori vezani za pojedine nekretnine. Klikom na broj koji se pojavljuje zumiranjem, otvara se povijesni topografski opis parcele (ako je uključen u bazu podataka Topografije) i fotografije koje se odnose na to područje, kao i poveznice na arhivske izvore. Korištenjem opcija postavki lako se može zamijeniti osnovna karta

današnje ulice (*OpenStreetMap*) s bilo kojom georeferenciranom povijesnom kartom. Postavljanjem „klizača” stara se karta može preklopiti s današnjom i moguće ih je usporediti

Središnji podatak pomoću kojeg se nastoji povezati „sve sa svime” je današnji broj parcele. Uz njega, u ovom su trenutku putem budimpeštanske aplikacije Time Machine dostupni

i drugi podaci iz baze podataka Hungaricana, i to: zapisi zemljišno-knjižnih ureda (1870-1920-ih), arhitektonski planovi (1860-1920/30-e), notarski zapisi (1914-1918), podatkovne liste (obrasci) za popis stanovništva (1944.), adresari (1916.) i fotografije (19. i 20. stoljeće). Hungaricana je ujedno i neiscrpan izvor budućeg obogaćivanja aplikacije. ■

Pregled podataka iz popisa stanovništva 1944. na karti Budimpešte

Mape Budimpešte 1837-1937 – vektorizirane karte

TIME MACHINE INFO

Time Machine:

<https://www.timemachine.eu>

Time Machine roadmaps
mapping the future:

<https://www.timemachine.eu/time-machine-roadmaps-mapping-the-future>

Local Time Machines:

<https://www.timemachine.eu/time-machines/>

Budimpeštanski Time
Machine: <https://hungaricana.hu/en/databases/budapest-time-machine>

